

скорочення на цій основі загального часу створення та модернізації основних фондів. Все частіше в дослідженнях різних питань згадані проблеми зустрічається термін “інвестиційний процес”. Це не випадково. Застосування цього терміна в контексті, де йдеться про формування механізму реалізації капітальних вкладень і ефективність створення основних фондів, дає змогу підкреслити комплексний, системний підхід до нарощування й оновлення виробничого потенціалу економіки країни. В інвестиційному процесі об’єднується діяльність багатьох учасників розширеного відтворення, які працюють над створенням основних фондів, що випускають продукцію та задовольняють суспільні потреби.

ФОРМУВАННЯ ОБ’ЄДНАНЬ КЛАСТЕРНОГО ТИПУ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ РИНКОВО-ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СТРУКТУРИ

***СМІГУНОВА О.В., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Згідно Господарсько-процесуального кодексу України підприємство – це самостійний суб’єкт господарювання, створений органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб’єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідницької, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку передбаченому цим кодексом та іншими законами.

Впровадження ринково-підприємницької організаційної структури має поєднуватись із здійсненням заходів, орієнтованих на адаптацію підприємницьких формувань до впливу цілого ряду процесів, які відбуваються в сільських агломераціях України протягом періоду ринково-підприємницької трансформації агропромислової сфери її економіки – урбанізації, депопуляції, деаграрізації, парцеляції, деіндустріалізації. Існування негативного впливу згаданих процесів на соціально-економічний розвиток сільських агломерацій є очевидним, тому виникає необхідність у формуванні інструментарію для його подолання, який обов’язково має включати наступні три інструмента – концентрацію, кооперування та інтеграцію.

Виробнича інтеграція є господарсько-організаційним процесом, спрямованим на формування пакету спільних інтересів, яке

обумовлене визнанням, що окремі суб'єкти підприємницької діяльності взаємозалежні. Такий пакет обумовлює необхідність існування окремих господарюючих суб'єктів з певним ступенем самостійності і в той же час із встановленням тісної продуктивної взаємодії один з одним під загальним управлінням.

Організація є інтегрованою, коли: її інтереси співпадають з інтересами декількох інших господарських організацій; вона має безпосередні господарські зв'язки з іншими організаціями, які мають інший напрямок господарської діяльності; їй властивий певний ступінь самостійності; вона приймає участь у прийнятті спільних (колективних) рішень та забезпечує їх виконання.

Одним з можливих шляхів генезису інтегрованих формувань у аграрному секторі є кластеризація внутрішнього середовища окремих сільських агломерацій. Продуктами цього процесу є кластери. Кластер – це одна з форм локальних інтегрованих агропромислових систем. Їх створення є одним з виробничих напрямків ефективного використання інструментарію для формування оптимальної організаційної структури внутрішнього середовища сільської агломерації, який був започаткований у другій половині минулого століття і який одержав назву глобального менеджменту.

Метою кластеризації є створення організаційно-економічних умов для освоєння новітніх постіндустріальних технологій та інших надбань НТП. Серед такого роду умов на першому плані є підвищення рівня концентрації агропромислового виробництва.

Не дивлячись на різноманіття форм об'єднань кластерного типу, для всіх них є властивою одна важлива риса: виділення із спільності організацій-учасників організації-лідера, яка перебирає на себе функції системостворюючого ядра локальної інтегрованої виробничої агропромислової системи. Всі ж інші організації-учасники перебирають на себе статус її сателітів. Між організацією-лідером і організаціями-сателітами встановлюється взаємовигідний обмін, метою якого є випуск кінцевого продукту організацією-лідером. Організації-сателіти забезпечують поставки проміжної продукції та надання об'єктивно-необхідних послуг згідно із добровільно-встановленими квотами. У здійсненні цих поставок організації-сателіти однозначно є зацікавленими, адже вони складають гарантований ринковий сегмент їх товарної продукції, виробленої ними.

На кафедрі організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ ім. П. Василенка було розроблено проект удосконалення

внутрішньорайонного адміністративно-територіального устрою Дворічанського району Харківської області та адміністративно-територіальних устроїв окремих сільських агломерацій. Прикладом такого удосконалення може слугувати Тавільжанська сільська агломерація. Її площа ріллі складає 3107,77 га і розподілена між чотирма господарюючими суб'єктами (табл.1) – ПСП «Тавільжанським» та двома фермерськими господарствами. Четверте підприємство – ПП «Богданов і С «ІННА» займається виключно вирощуванням великої рогатої худоби на покупних кормах (200 гол.) і не володіє площею ріллі.

Розрахунки показали, що в межах досліджуваної агломерації поголів'я сільськогосподарських тварин має складатися з 2200 гол. ВРХ і 1150 гол. свиней. Розподілити визначену кількість сільськогосподарських тварин по існуючих господарствах можливо двома способами: 1) поголів'я сільськогосподарських тварин розподіляється пропорційно потреби в ньому, визначеній у графі 5 табл. 1; 2) поголів'я сільськогосподарських тварин концентрується у організації – лідері ПСП «Тавільжанському».

Таблиця 1

Інформація про склад та основні параметри віртуальних кластерних формувань в межах Тавільжанської сільської агломерації

Найменування організацій	Площа ріллі у організаціях - учасниках		Найване поголів'я с.-г. тварин, гол.	Потреба у поголів'ї с.-г. тварин: 60ум. Голів на 100 га ріллі	Потреба у сійній кормовій площі: 1 га на 1 умовну голову, га	Квоти сійної кормової площі в % до площі ріллі
	га	в % до підсумку				
1	2	3	4	5	6	7
ПСП «Тавільжанське»	2825,67	90,9	-	1695,4	1695,4	60,0
ПП «Богданов і С «ІННА»	-	0,00	200	-	200,0	-
ФГ 1	120,5	3,9	-	72,3	72,3	60,0
ФГ 2	161,6	5,2	-	96,9	96,9	60,0
Разом	3107,77	100	200	1864,6	1864,6	60,0

Сильною стороною першого варіанту є виробництво органічних добрив в межах власних землеволодінь, що відкидає необхідність у витратах на їх транспортування з будь-якої іншої організації; слабкими сторонами є потреби у здійсненні витрат на транспортування товарної продукції тваринництва на зовнішні ринки; у більш значних обсягах інвестицій у розрахунку на одну умовну голову; у більш значних внутрішньофермерських витратах. Цілком зрозуміло, що все це суттєво понижуватиме конкурентоспроможність виробленої товарної продукції тваринництва.

Як видно з табл. 1, чисельність поголів'я сільськогосподарських тварин в організаціях-сателітах за варіанту першого буде близько 72 – 97 умовних голів. Цілком зрозуміло, що такий розмір тваринницьких ферм не дозволить їм успішно конкурувати з організацією-лідером, в якій поголів'я сільськогосподарських тварин має нараховувати 1695,4 умовних голів і більше.

Виходячи із викладеного вище, є всі підстави стверджувати, що другий варіант розподілу поголів'я є єдино доцільним у даному випадку, адже він передбачає концентрацію всього поголів'я в межах кластерного об'єднання у організації з повноваженнями його лідера. Цей варіант залишає організаціям-сателітам можливість виробляти товарну продукцію інших сільськогосподарських культур – зернових продовольчих, технічних, картоплі та овоче-баштанних. Для цього у них залишатиметься близько 40,0% площі ріллі. Разом з тим організаціям-сателітам забезпечується гарантований збут продукції зернофуражних та кормових культур по договірним цінам. У порядку зустрічної торгівлі вони одержуватимуть від організації-лідера органічні добрива в обсягах, які забезпечуватимуть бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті.

Тому вважаємо доцільним сформувати простий кластер на території Тавільжанської сільської ради з наданням статусу організації-лідера кластерного формування ПСП «Тавільжанському».

Цілком зрозуміло, що в межах Тавільжанської сільської агломерації мають бути створені також і організації-учасники кластерного формування, спеціалізовані на виробництві промислової продукції, на виробництві будівельної продукції та зайняті на об'єктах соціальної та виробничої інфраструктури.